

כגפן פוריה

עלון להפצת תורה ויהדות

פְּרִשְׁתָּה בֵּא

יציאת השבת:

17:54

ירושלים: 17:54

הפטרה: הדבר אשר דבר
ח' שבט תשע"ז
צאת השבת ר"ת 18:22
ברכת לבנה
גיליון 421

כניסת השבת:

16:43

ירושלים: 16:40

לֵב מְלֶכֶךְ בֵּיד ה' עַל כָּל אֲשֶׁר יִחְפֹּץ יִטַּע • משלי כא, א

הרב עמוס שושן - רב ישובי רכס פוריה

הפרשה פותחת בדברי ה' אל משה: "בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אותותי אלה בקרבו, ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי במצרים ואת אותותי אשר שמתי בס וידעתם כי אני ה'". רש"י על אתר פירש "התעללתי - שיחקתי". כיצד הקב"ה משחק במצרים? איזה צד של משחק יש במכות אלו? הרמב"ן פירש: "וטעם התעללתי כי אני מצחק בו, שאני מכביד את לבו ועושה הנקמות בו, כטעם 'יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו', (תהלים ב, ד). כלומר, פרעה מתנגד לשלח את עם ישראל, אך אין זה מתוך עוצמה שיש לו, אלא כי הקב"ה הכביד את לבו כדי שימשיך להיענש.

אבל, לקה ושילם: 'אשר התעללתי במצרים', לא הסתיים במכת בכורות, גם לאחר שהמצרים משלחים את בני ישראל ממצרים הם מחליטים לפתע לרדוף אחריהם, האם הפעם יצאו המצרים כשידים על העליונה? במדרש (מכילתא בשלח פרשה א) מובא: "'ויהפוך לבב פרעה'. לשעבר זי'אמרו עבדי פרעה אליו עד מתי יהיה זה לנו למוקש' ועכשיו זי'הפך לבב פרעה ועבדיו זי'אמרו: מה זאת עשינו כי שלחנו את ישראל מעבדנו. אמרו: אילו לקינו ולא שלחנו כדאי הוא, או לא לקינו ושלחנו ולא היו נוטלין ממונו כדאי הוא לנו, אלא לקינו ושלחנו ונטלו ממונו?

משל למה הדבר דומה? לאחד שאמר לעבדו: צא והבא לי דג מן השוק. יצא והביא לו דג מבאיש. אמר לו: בגזירה או תאכל הדג או תלקה מאה מכות או נתן לי מאה מנה. אמר לו: הריני אוכל. התחיל לאכול לא הספיק לגמור עד שאמר הריני לוקה. לקה ששים לא הספיק לגמור עד שאמר הריני נותן מאה מנה. נמצא אכל את הדג ולקה ונתן מאה מנה. כך נעשה למצרים, לקו ושילחו את עם ישראל ונטלו ממונם". אומות העולם לא להתגרות בעם ישראל!

בהוצאת מכון "שערי תורה": פוריה-נוה עובד ד.ג. גליל תחתון 15210

שערי תורה וחסד ע"ר * כולל אברכים * שיעורי תורה * פרסומים תורניים * גמ"ח עזרה לנזקקים *
הדפסה: דפוס כנרת. עריכה: צ. שוורץ. היה שותף. להעברת תרומות: בנק המזרחי סניף טבריא מספר חשבון: 123459

הכרת הטוב

הפרשיות שלפנינו מלמדות אותנו עד כמה אדם צריך להכיר טובה לה', לחברו ואפילו לבעל חי או לדומם, על טובה כלשהי שנעשתה לו. הכופר בטובת חברו – סופו שיכפור בטובתו של ה', והמכיר בטובת חברו סופו שיכיר בטובת ה'.

”ואנשי קדש תהיו לי ובשר בשדה טרפה לא תאכלו – לכלב תשליכון אותו”.

שמות פרק כב, ל.

דעת זקנים מבעלי התוספות: ”מאחר שהכלב מסר נפשו על הטרפה כשבא הזאב לטרפה לא תהיה כפוי טובה כנגדו שכשיהיה לך טרפה שתשליכהו אליו בשכר ששמרה עד עתה שלא נטרפה וגם שומר עוד האחרות כי כן דרך העולם להעמיד כלבים לשמור הצאן מן הזאבים”:

ובמדרש: ”ובשר בשדה טרפה, אמר הקדוש ברוך הוא חייבים אתם לכלבים, בשעה שהרגתי בכורי מצרים והיו המצריים קוברים מתיהם בלילה ולהם הכלבים נובחים ולישראל לא היו אומרים כלום שנאמר (שמות יא) ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו לפיכך לכלב תשליכון אותו”.

לאה מודה לה'

ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו לא היה אדם שהודה להקדוש ברוך הוא עד שבאתה לאה והודתו שנאמר הפעם אודה את ה'. לאה בלידת בנה הרביעי – יהודה, מודה שקיבלה יותר מחלקה, (שנים עשר לחלק לארבע נשים = שלושה ילדים לכל אחת). ולכן קראה שמו יהודה!

ברכות דף ז/ב

ותבאנה אל רעואל אביהן ותאמרנה איש מצרי הצילנו. וכי בדמות איש מצרי היה משה? אלא אלולי איש מצרי שהרג משה לא היה נכנס למדין. משל לאחד שנשכו ערוד והיה רץ לתת רגליו לתוך המים ונכנס בנהר וראה תינוק אחד שהיה שוקע במים ושלח ידו והעלה אותו א"ל התינוק לולי את הייתי מת. אמר לו: לא אני הצלתיך אלא אותו הערוד שנשכני וברחתי ממנו הוא הצילך, כך אמרו בנות יתרו למשה יישר כחך שהצללתנו מיד הרועים. אמר להן משה אותו המצרי שהרגתי הוא הציל אתכם ולכך אמרו לאביהן איש מצרי, כלומר, מי גרם לזה שבא אצלנו? איש מצרי שהרג.

מדרש תנחומא שמות פרק יא

ובשעה שא"ל הקב"ה למשה ועתה לכה ואשלחך אל פרעה אמר ליה משה רבון העולם איני יכול מפני שקבלני יתרו ופתח לי את פתח ביתו ואני עמו כבן ומי שהוא פותח פתחו לחבירו נפשו הוא חייב לו.

מדרש תנחומא שמות פרק טז

"וילך משה לא היה צריך לומר אלא וישב משה, אלא אמרו רבותינו בתחלה הלך אצל פרעה בשליחותו של הקב"ה ואחר כך וישב אל יתר חותנו, שכך א"ל הקב"ה אם יאמר לך יתרו כלום מן השבועה אמור לו בעל השבועה התיר אותי מן נדרי לכך וילך משה ואח"כ וישב אל יתר חותנו, בנו של רבי חייא הגדול אמר לא הלך אצל פרעה עד שהתיר לו יתרו את נדרו, ואם תאמר למה נאמר וילך משה להיכן הלך שהלך ליטול אשתו ובניו, אמר לו יתרו להיכן אתה מוליכן אמר לו למצרים, אמר לו אותם שהם במצרים מבקשין לצאת ואת מוליכן אמר לו למחר הן עתידין לצאת ולעמוד על הר סיני לשמוע מפי הקב"ה אנכי ה' אלהיך ובני לא ישמעו כמו הם, מיד ויאמר יתרו למשה לך לשלום, אמר לו לך לשלום ותכנס לשלום ותבא לשלום".

הכרת הטוב ליאור – "אמור אל אהרן – לפי שהגן היאור על משה כשנשלך לתוכו לפיכך לא לקה על ידו לא בדם ולא בצפרדעים ולקה על ידי אהרן".

רש"י על שמות פרק ז' פסוק יט

הכרת הטוב לציפורים

יש נוהגים שבשבת שירה, מפזרים בחוץ משירי מאכלי שבת, שיאכלום עופות הבית וציפורי הדרור שבחוץ, ונותנים טעם למנהגם:

כיון שקוראים בשבת זו בפרשת בשלח שיש בה סיפור על המן שירד לישראל במדבר ושנאמר בו (שמות טז): אכלהו היום כי שבת היום לה', היום לא תמצאהו בשדה וגו' ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקט, ולא מצאו:

אמרו רבותינו ז"ל, שאותם האנשים שיצאו ללקט ביום השביעי רשעים היו, ידעו שהמן לא ירד בשבת כדבר משה, מה עשו? הלכו בלילה ופזרו בשדה מן המן שבכליהם על מנת לאסוף אותו בבקר ולהביאו למחנה לעיני כל העם, כדי שיאמרו, משה בדאי הוא שבודה מצוות מלבו. ויהי בבקר יצאו ללקט – ולא מצאו. והיכן היה המן הזה שהניחוהו אמש? אלא שהקדימום הצפרים שבאו בעוד לילה וישאוהו למרחוק כדי שיאמנו דברי משה וגם השבת תהא מקודשת אצל כל העם; משום כך ראויות הצפרים ליטול שכרן. ואימתי נוטלות שכרן? ביום שמזכירים את צדקתן, בפרשת בשלח:

ויש אומרים, שהן נוטלות שכר שירה שהן אומרות לקדוש ברוך הוא בצפצופן כל יום, ובשעה שאנו עומדים בפרשת שירה שלנו, אנו נזכרים בשירתן של הצפרים:

טעם אחר: להורות כי הקדוש ברוך הוא המציא לישראל במדבר מזונותיהם ללא עמל ויגיעה כצפרים ועופות המוצאות מזונותיהן בכל מקום:

יש מן הפוסקים שהתנגדו למנהג זה, משום שאסור ליתן מזונות בשבת לפני בעלי חיים שאין מזונותיהן על האדם:

הלכות אסורי לשון הרע

בבבבבב זה יבאר אסור ספור לשון הרע בפיו או על ידי רמז או מכתב וגדל הענש, למי שהרגל בעון זה, ושכר, למי ששומר עצמו מעון המר הזה, ושאר פרטים, ובו ט' סעיפים:

א. אסור לספר בגנות חברו אפלו על אמת גמור וזה נקרא בפי חז"ל בכל מקום לשון הרע, (אם יש בספור שלו תעובות של שקר ועבור זה נתננה חברו יותר הוא בכלל מוציא שם רע ועונן גדול הרבה יותר), והמספר עובר בלא תעשה, שנאמר: "לא תלך רכיל בעמך", וזה גם כן בכלל רכילות הוא:

ב. הלאו זה שכתבנו הוא מה שכתבתו התורה בפרוש מיוחד לאסור זה של לשון הרע ורכילות, אבל בלאו הכי יש עוד הרבה לאוין ועשין אחרים, שהוא עובר עליהן על ידי ספור הרע הזה:

ג. כל זה, אפלו אם רק במקרה ספר גנות חברו, אבל אם, חס ושלום, הרגל בעון זה בתמידות, כמו אלו שרגילין תמיד לישב ולספר, כך וכך מעשה פלוני, כך וכך עשו אבותי, כך וכך שמעתי עלי, והוא דברים של גנות, אנשים באלו הם נקראין בפי חז"ל בשם בעלי לשון הרע וענשן הרבה יותר גדול, אחרי שבשטט נפשו וזדון לבם עוברין על תורת ה', ונעשה זה אצלם בהפקר, כמו שמבאר לעיל בסוף הפתיחה, ועליהם נאמר בקבלה, "יכרת ה' כל שפתי חלקות לשון מדברת גדולות":

ד. אמרו חז"ל, על שלש עברות נפרעין מן האדם בעולם הזה, ואין לו חלק לעולם הבא, ואלו הן, עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים, ולשון הרע נגד כלן, והביאו חז"ל על זה ראיה מן הכתובים, ופרשו הראשונים, דהכונה על אלו שהרגלו בעון זה בתמידות, ואין מקבלים על עצמם להשמר ממנו, מפני שנעשה הדבר אצלם בהתרה:

ה. אין חלוק באסור הספור, בין אם ספר מעצמו ברצונו ובין אם עמד עליו חברו בדברים והפצירו עד שיספר לו, מכל מקום אסור. ואפלו אביו או רבו, שמחייב בכבודם ובמוראם, שלא לסתר דבריהם, אם הם בקשו ממנו שיספר להם ענין פלוני ופלוני, והוא יודע, שבתוך הספור יכרח לבוא לידי לשון הרע או אפלו רק לאבק של לשון הרע, אסור לו לשמע להם:

ו. אפלו אם הוא רואה, שאם הוא ירגיל עצמו במדה הזאת, שלא לספר לעולם בגנותו של ישראל, וכדומה מדבורים האסורים, יסבב לו הפסד גדול בענין פרנסתו, כגון, שהוא תחת רשות אחרים, והם אנשים שאין בהם ריח תורה, וידוע הוא, שבעונותינו הרבים, אנשים באלו הם פרוצים מאד בזה העון החמור, עד שאם יראו את מי, שאין פיו פתוח כל כך במוותם, יחזיקו אותו לשוטה ופתני, ועל ידי זה יסלקוהו ממשמרתו ולא יהיה לו במה לפרנס את בני ביתו, אף על פי כן אסור, בכל שאר לאוין, שמחייב לתן כל אשר לו ולא לעבר עליהן, במבאר ביוזרה דעה (בסימן קנ"ז), עין שם:

למעוניינים להשתתף בהוצאת עלון זה נא לפנות לדוד: 0537788483

עלון זה מוקדש:

לרפואת: אברהם ולאה ציטרן. ה"ה יצחק שושן. שרה בת שמוחה. מרים יהודה. ציפורה יהושע לוי. ביבה אלימלך. ישי הלוי. עוזר בן עישה. תקוה בת עוויה. אלגרה בת גיאן. מול בת עטלה. אברהם בן רחל. הראה בן אביגיל. אלינה בת סליחה. ישי ורחל לוי. חנה בת זוהרה. מיטל מוריה אדרי הייז. להחיות נעדריו צה"ל ושבויו ובחס: אורון שאול, הדר עולדין, גיא חבר, רון ארד, זכריה באומל, יהודה כץ, עבי פלדמן, יהונתן פולארד הייז. לעילוי נשמות הנערים: אייל יפרח הייז, גיל-עד ששאר הייז, נפתלי יעקב פרנקל הייז. ולענין חללי מבצע צוק איתן הייז.

לעילוי נשמות: הגר"ע יוסף זעקל. הגר"מ אליהו זעקל. רבי מסעוד מלול חצל. דוב שלמה צוק. רבי יעקב שושן. יונה יונה. ברכה ספן. יצחק עמדיה. נדב נחם זיל. ניסים כהן. ספר מנחם. נדיה שמעון בת חיות מעדה לוי. אסתר בת תורא. אסתר חיד. ונה יצחק. דנה פנקס. דוב אברהם צוקמן. מרדכי ומושה בני לאה מרחל. אליהו בת פריחה. תירצה וגרין. ישראל אברהם נתן. אסתר בת זוהרה. אסתר וענבר נחום. ישראל בן שושנה. יצחק בן מול מרחל. חובי בן שלום עזרי. מרים וענני זיל. עוויה עמס. יצחק ועמס אטיאם. נסים בן ונה. יצחק ולאה אסטרעו. רות יעקב. חיה רחל לוי. אליהו טייט. נעמה בת ממדה. יצחק וטמחה אילוז. ראובן אלון בן נוסית. סליקה שושן. לואיה מוד. זוהרה בת ונה. עליה כהן. ר חיים אדונת. לוי יצחק אבדרי. אורן מעלם. שרה אליאל. נעים משה. ישראל בן גנדה. חד חנני זיל.

חד נחסבת. זאל דללי. עמס דמרי. רבי וחד ובהן. יכבד ועקני. עישה דחן. חותי אגול. סימנטב משה יהודה. אליאז קדושים זיל. ולענין הנספים בשואה ובהם: אלכסנדר שנדור, שושנה רוזה, רפאל פריצי, וציציליה צילה לבית משפחת ציטרון הייז.

אין לעיין בעלון זה בשעת התפילה